

- Muhalefet Suçları ve Cezaları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MUHALEFET SUÇLARI VE CEZALARI

Muhalefet; devlet tarafından çıkartılan emirlere ve yasaklara itaat etmemek, boyun eğmemek demektir. Halifenin; helalı haram, haramı helal, mendup veya mubah olan bir fiili vacip (farz), mekruhu haram ya da haramı mubah veya vacip, vacibi, mendubu veya mubahı da haram yapamayacağı bilinen bir gerçektir. Halife; ancak, ümmetin işlerini görüp gözetmek, insanların maslahatlarını yani kamu tarafından yapılması gereken işleri, şer'î hükümlere göre yürütmekle görevlidir. Şari, halifeye, ümmete ait işlerden birçoğunu görüşüne ve ictihadına göre yürütme yetkisini vermiştir. Örneğin beytülmal üzerinde tasarrufta bulunmak, ordunun donatılması ve hazırlanması, valilerin tayini, kamu tarafından yapılması gereken işlerin organizasyonu, şehirlerin planlanması ve yolların açılması, insanların birbirlerine verecekleri zararların uzaklaştırılması, kamu haklarının korunması gibi işlerin tamamı halifenin görüşüne ve ictihadına bırakılmıştır. Bu türden işler hakkında uygun gördüğü emirleri ve yasakları çıkartma hakkı yani gereken kanunları çıkartma yetkisi halifeye bırakılmıştır. Halife tarafından çıkartılan bu emirleri veya kanunları uygulamak Müslümanlara farzdır, bunlara muhalefet etmek ise suç sayılır. İnsanların uymak zorunda

olduğu hususlara uymayan ve yasaklandıkları hususların da tersine hareket eden kimseler suç işlemiş sayılırlar ve gereğince cezalandırılırlar. Bu suçlar ve suçları işleyenlere verilecek cezalar, "**muhalefet**" diye isimlendirilirler.

Şari tarafından halifeye, birtakım hususları insanlara emretme veya yasaklama hakkı verildiğine göre bunlara muhalefet etmek de masiyet yani günah sayılır. Aynı şekilde bu muhalefetlere karşı insanları cezalandırmak ve uygun gördüğü cezayı verme hakkına da sahiptir. Muhalefet kapsamına giren suçlar iki açıdan tazir cezasına benzemektedir:

a- Şari tarafından belirlenmiş bir cezasının olmaması.

b- Ceza miktarını tespit hususunun halifeye ve naibi olması sıfatıyla da hakime bırakılmış olması.

Fakat, sultandan gelen bir emrin terk edilmesi veya sultandan gelen bir yasağın çiğnenmesi açısından ise tazirden ayrılmaktadır. Çünkü tazir, Allah tarafından emredilen bir fiilin terk edilmesinden ya da Allah tarafından yasaklanan bir fiilin işlenmesinden dolayı verilen bir cezadır.

Muhalefet Türleri

Muhalefet için belirlenmiş türler yoktur. Devlet tarafından çıkartılan kanunlara aykırı her hareket muhalefet sayılır. Muhalefet türleri için cezalar, halife tarafından tespit edilir. Örneğin bir bölgedeki meydanlar

ve kamuya ait yollar için belli genişlikler ve uzunluklar belirlenir. İnsanların belirlenen bu sınırlara belirli mesafelere kadar bina yapmaları veya bir şeyler ekmeleri yasaklanır. Tespit edilmiş olan sınırlara muhalefet edenler para, hapis veya sopa cezası ile cezalandırılırlar. Yine hacim, ağırlık ve uzunluk ölçüleri için belirli ölçü cinsleri tespit edilebilir ve bu emirlere muhalefet edenler cezalandırılır. Çay bahçeleri, oyun alanları, oteller ve benzerlerine, kamuya ait yerlerden belli mekanlar ayrılır ve bunlar için özel sistemler, düzenlemeler getirilir. Getirilen bu düzenlemelere aykırı hareket edenler ise diğerlerinde olduğu gibi cezalandırılır.

Tazir cezalarında olduğu gibi muhalefet türleri için de ana hatları ile belirli olaylar için muayyen cezalar belirlemek mümkündür. Fakat bugün karşı karşıya kaldığımız olaylar günden güne değişmektedir. Bazılarında köklü değişikliklerle karşılaşmaktayız. Bu nedenledir ki yaşanan olaylar hakkında muayyen cezalar belirlemek doğru olmayabilir, bazen da doğru olanla çatışabilir. Bunun için yaşanan olaylar hakkında belli ceza miktarına karar verildiği zaman olduğu gibi kalmalıdır. Yeni kanunlarla, emirler ve yasaklarla değiştirildiğinde ise yenilenen kanunlara göre yeniden ceza takdirinde bulunulması gerekir.

Af

Bir suç işlendiği, mahkemeye intikal ettiği fakat hakim tarafından henüz hüküm verilmediği zaman, olay

hakim önünde iken bakılır: Suçlu sayılır mı sayılmaz mı? Suçludan ceza düşer mi düşmez mi? Hakimin affetme hakkı var mıdır yok mudur? Bu hususlarda birtakım detaylar vardır:

Suç işleyen kimsenin suçlu sayılıp sayılmaması meselesine gelince: Hadler, cinayetler ve muhalefetten oluşan cezaların tamamı devletin egemenliği altında bulunan kimselere uygulanır. Devletin egemenliği altında bulunan; hava sahası, deniz sahası, kara sahası ve nehirler üzerinde suç veya suç unsurlarından veya sonuçlarından birisi gerçekleştiği zaman; işlenen suçtan dolayı içlerinde halife, yöneticiler ve Ümmet Meclisi üyeleri de bulunmak üzere İslam tabiiyetini taşıyan herkese gerekli hüküm uygulanır. Zira İslam tabiiyetini taşıyanlardan hiç kimse için, ister ülke içerisinde bulunsunlar isterse dışarıda bulunsunlar dokunulmazlık yoktur. Devletin egemenlik alanları dışında suç işleyen yabancı kimse için ise ceza yoktur. Dolayısıyla ceza, suç işlemesi durumunda İslam Devletinin tabiiyetini taşıyan kimselere uygulanır. Bunların, suçu, devletin egemenlik alanları içerisinde veya dışarısında işlemiş olmaları fark etmez. Sözleşmeli olan veya eman verilmiş olan kimse devletin egemenlik alanları içerisinde suçu işlediği zaman cezalandırılır. Bundan yalnızca, dokunulmazlığa sahip olan büyükelçiler ve diğer elçiler gibi diplomatik heyetler, temsilciler istisna edilir.

Ancak bu cezalar suç işleyen kişi mükellef olduğu zaman yani; akıllı olduğu, buluğa erdiği ve isteyerek suç işlediği zaman uygulanır. Çocuk veya deli ise

cezalandırılmaz. Çünkü Rasulullah (ﷺ) şöyle buyurmaktadır:

رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ "Kalem üç kişiden kaldırılmıştır: Uyanıncaya kadar uyuyandan, buluğa erinceye kadar çocuktan, akli başına gelinceye kadar da deliden."¹

Bu hadis, çocuğun ve delinin sorgulanamayacağı hususunda sarihtir. Henüz buluğa ermemiş olan çocukların, çocuklar için hazırlanmış olan ve **Çocuk Islah Evleri** diye isimlendirilen hapis haneye konulması doğru değildir. Zira buna işaret eden bir delil yoktur ve böyle davranmak nassa muhalif hareket etmek demektir. Hadiste, "**kalem kaldırılmıştır**" ifadesi kullanılmaktadır ki bu, sorumlu değildir anlamına gelmektedir. Fakat suç işlediği zaman çocuktan sorumlu olan veli sorgulanır. Eğer işlediği suç velisinin ihmalden kaynaklanıyorsa velisi cezalandırılır, aksi takdirde cezalandırılmaz. Çocuk ise hiçbir şekilde cezalandırılmaz. Deli olan kimse için de aynı durum geçerlidir. Zira hadisin nassına göre her ikisi de aynı konumdadır. Kendi iradesi dışında sarhoş olan kimse de böyledir. Çünkü o, tıpkı mecnun gibidir.

Zorlanan kimseye gelince duruma bakılır: Bir fiili yapmadığı takdirde gerçekten ölüm tehdidi ile tehdit edilerek ikrahı mülcü ile suç işlemeye zorlanmış ise; Rasulullah (ﷺ)'in: **إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنِ أُمَّتِي الْخَطَا وَالنَّسْيَانَ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ**: "**Ümmetimden; hata, unutmaya ve zorlandıkları şeylerden**

¹ Ebu Davud, K. Hudud, 3825

dolayı (kalem) kaldırılmıştır"¹ hadisine göre cezalandırılmaz, sorgulanmaz. Geçerli olan zorlama yalnızca "ikrahı mülci" şeklinde gerçekleşendir. Görevden kovulma, hapis veya başka şekildeki tehditler suçlanmayı engelleyici zorlama sayılmaz. Çünkü suçlanmayı engelleyici ikrah yalnızca ikrahı mülci ile gerçekleşir.

Dinin, canın, malın veya namusun korunması hallerinde ise ceza düşer. Çünkü savunma, öldürme şeklinde olsa bile suçun işlenmesi için şer'î bir bahanedir. Rasulullah (ﷺ) şöyle buyurmaktadır:

وَمَنْ قَتَلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قَتَلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قَتَلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ **Kim dininden dolayı öldürülürse o şehittir. Kim malından dolayı öldürülürse o şehittir. Kim de ailesi (namusu) nedeniyle öldürülürse o şehittir.**"²

Bu hadis; dinini, canını, malını veya namusunu savunma durumunda olan kimsenin cezalandırılmayacağını göstermektedir. Bunlardan birisini yaparken öldürdüğünde ise şehit sayılmaktadır. Öldürdüğünde ise herhangi bir şekilde cezalandırılması gerekmez. Hadisin sonunda yer alan şu ifade de bunu göstermektedir:

فَإِنْ قَتَلْتَنِي فِي الْجَنَّةِ وَإِنْ قَتَلْتَنِي فِي النَّارِ **"Eğer öldürülürsen cennettesin, seni öldürürse cehennemdedir."**³

Şu hadis de bunu teyit etmektedir:

¹ İbni Mace, K. Talak, 2035

² Tirmizi, K. Diyet, 1341

³ Ahmed b. Hanbel, Baki Müs. Mükessirin, 8120

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ جَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَخَذَ مَالِي قَالَ فَلَا تُعْطِهِ مَالِكَ قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ قَاتَلَنِي قَالَ قَاتِلْنِي قَالَ قَاتِلُهُ *"Ey Allah Rasülü! Bir adam gelip malımı almak isterse ne yapayım? Malını ona verme. Malımı almak için beni öldürmek isterse ne yapayım? Sen de onu öldürmeye çalış."*¹

Bu hadiste Rasul (ﷺ), malını savunmak için ona savaşmasını emretmektedir. Bu nedenledir ki savunma suç işlemek için bahane olarak kabul edilmekte; dinini, canını, malını veya namusunu savunurken suç işlediği sabit olduğunda ise cezanın düşeceğini göstermektedir.

Affetme ise fiillere göre farklılık arz etmektedir. İşlenen suç, hadler kapsamına giren suçlardan ise hiçbir şekilde affin caiz olmadığı hususunda herhangi bir şüphe yoktur. Çünkü bu hususta birçok hadis vardır.

İbni Mace Ebu hüreyre'den o da Nebi (ﷺ)'den şu hadisi rivayet etmektedir:

حَدٌّ يُمْطَرُ بِهِ فِي الْأَرْضِ خَيْرٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ مِنْ أَنْ يُمْطَرُوا أَرْبَعِينَ صَبَاحًا *"Yeryüzünde işlenen bir suçtan dolayı haddin uygulanması kırk sabah yağmur yağmasından daha hayırlıdır."*²

Ebu Davut, İbni Ömer'den o da Nebi (ﷺ)'den şunu rivayet etmektedir:

مَنْ حَالَتْ شِقَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَهُوَ مُضَادُّ اللَّهِ فِي أَمْرِهِ *"Allah'ın hadlerinden birisinin uygulanmaması için kim"*

¹ Müslim, K. İman, 201

² İbni Mace, K. Hudud, 2529

şefaathçılık yaparsa, kalkıştığı işte Allah'a karşı gelmiş olur."¹

Müslim Safvan b. Ümeyye'den şunu rivayet etmektedir:

كُنْتُ نَائِمًا فِي الْمَسْجِدِ عَلَى حَمِيصَةٍ لِي تَمْتُهُا ثَلَاثُونَ دِرْهَمًا فَجَاءَ رَجُلٌ فَاخْتَلَسَهَا مِنِّي فَأَخَذَ الرَّجُلُ فَأَتَى بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ بِهِ لِيُقَطَعَ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ انْقَطَعُ مِنْ أَجْلِ ثَلَاثِينَ دِرْهَمًا أَنَا أَيْبَعُهُ وَأَنْسِنُهُ تَمْتُهُا قَالَ فَهَلَا كَانَ هَذَا قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَنِي بِهِ "Üzerimde bir hırka olduğu halde ben mescitte uyurken üzerimdeki hırka çalındı. Daha sonra biz hırsızı yakaladık ve Rasulullah (ﷺ)'e götürdük de Rasulullah (ﷺ) onun elinin kesilmesini emretti. Bunun üzerine ben: Ey Allah Rasülü! **Hırkanın değeri otuz dirhem değil mi? Ben onu ona bağışladım dedim: Allah Rasülü: Bana gelmezden önce onu söyleseydin ya!, buyurdu.**"²

Ahmed ve Nesei'nin rivayetinde: "Rasulullah (ﷺ), onun elini kesti" ifadesi yer almaktadır. İmam Malik Muvatta'da Rabi b. Ebi Abdurrahman'dan şunu rivayet etmektedir:

أَنَّ الزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ لَقِيَ رَجُلًا قَدْ أَخَذَ سَارِقًا وَهُوَ يَرِيدُ أَنْ يَذْهَبَ بِهِ إِلَى السُّلْطَانِ فَشَفَعَ لَهُ الزُّبَيْرُ لِيُرْسَلَهُ فَقَالَ لَا حَتَّى أُبَلِّغَ بِهِ السُّلْطَانَ فَقَالَ الزُّبَيْرُ إِذَا بَلَغْتَ بِهِ السُّلْطَانَ فَلَعَنَ اللَّهُ الشَّافِعَ وَالْمُشَفِّعَ "Zübeyr b. Avvam, hırsızlık yapan birisini yakalamış bir adamla karşılaştı. Adam hırsızla birlikte sultana (devlet başkanına) gitmek istiyordu. Zübeyr, hırsızı bırakması için şefaathçi oldu. Adam hayır dedi ve hırsızla birlikte sultanın yanına gitmekte ısrar etti. Bunun

¹ Ahmed b. Hanbel, Müs. Mükessirin min es-Sahabe, 2585

² Nesei, K. Kataa's-Sârik, 4800

üzerine Zübeyr şöyle dedi: *Bu durumu sultana bildirdiğin zaman Allah, şefaata edene de şefaataçı olana da lanet eder.*"¹

Bu hadislerin delaletleri; olay mahkemeye intikal ettikten sonra had kapsamına giren suçlar hakkında ne halifenin ne de hak sahibinin affedici olmasının kesinlikle caiz olmadığı hususunda sarihlerdir.

Cinayetlerde ise, olay mahkemeye intikal etmeden önce de sonra da hak sahibinin affetme hakkı vardır. Ahmed Ebu Şüreyh el-Huzai'den şunu rivayet etmektedir:

مَنْ أَصِيبَ بِدَمٍ أَوْ خَبَلٍ الْخَبْلُ الْجِرَاحُ فَهُوَ بِالْخِيَارِ بَيْنَ إِحْدَى ثَلَاثٍ إِمَّا أَنْ يَفْتَنَصَّ أَوْ يَأْخُذَ الْعَقْلَ أَوْ يَعْفُو
Kim bir kan hakkı veya yaralanma ile karşı karşıya kalırsa üç şeyden birisini seçebilir: Ya kısas uygulanmasını, ya diyet bedelini isteyebilir ya da affedebilir."²

Bu hadis, hak sahibinin hakkından vazgeçmesinin caiz olduğunu açıkça göstermektedir. Müslim Ebu Hüreyre'den o da Nebi (ﷺ)'den şu hadisi rivayet etmektedir: *"Bir adamın uğradığı haksızlıktan dolayı affedici olması ancak onun Allah katındaki izzetini artırır."*

Tirmizi Ebu Derda'dan rivayet ediyor: *"Rasulullah (ﷺ)'i şöyle söylerken işittim:*

¹ Malik, K. Hudud, 1317

² Ahmed b. Hanbel, Müs. Medineyyin, 15780

مَا مِنْ رَجُلٍ يُصَابُ بِشَيْءٍ فِي جَسَدِهِ فَيَتَصَدَّقُ بِهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ
بِهِ خَطِيئَةً “Bir adamın vücuduna bir şey (yara) isabet eder ve bundan dolayı (hakkı olan diyeti almaktan vazgeçerek) tasaddukta bulunursa Allah onun derecesini yükseltir ve hatalarını affeder.”¹

Cinayetler hakkında affetme olayının varlığı Kur'an'da da yer almaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَى
بِالْأُنثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِمَّنْ
رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ “Ey iman edenler öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı. Hür ile hür, köle ile köle, dişi ile dişi, fakat kimin lehine öldürülenin kardeşi bir şey affedilirse, maruf emre ittiba etmeli, ona güzellikle diyet ödemelidir. Bu Rabbiniz tarafından bir hafifletme ve rahmettir.”²

“Bir وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ”³ kötülüğün karşılığı ona denk bir kötülüktür. Kim de bağışlar ve sulhu sağlarsa ecri Allah'a aittir”³

Bu deliller, ademoğlunun cinayet olaylarında affetme hakkına sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü buradaki konu cinayettir ve yalnızca kendisini ilgilendiren konu hakkında geçerlidir. Buna göre cinayetlerde hak sahibi affedici olabilir.

¹ Tirmizi, K. Diyet, 1313

² Bakara-178

³ Şura-40

Cinayet davalarında hak sahibi affettiği zaman devlet tarafından cezanın düşürülmesi gerekir ve suçlunun cezalandırmasına gerekçe kalmaz. Devletin ise affetme hakkı yoktur. Bu hak yalnızca kula aittir. Hak sahibi olan kul affetmediği zaman devlet hiçbir surette affedici olamaz. Ne hakimin ne de halifenin kesinlikle affetme hakkı ve yetkisi yoktur. Zira Allah (ﷻ) şöyle buyurmaktadır:

"Kısasta sizin için hayat vardır."¹ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ

Yani kısasın varlığı hayatın korunması, yokluğu da hayatın yok edilmesi demektir. Bu ayette yer alan "kısas" kelimesi ceza anlamındadır. Hayat kelimesi ise kısasın illeti olup varlığı da yokluğu da malule (illetlendirdiği hususa) bağlıdır. Üstelik devletin hayatı koruması farz olduğundan, affedici olması aynı zamanda farzın terk edilmesi anlamına gelir ki bu kesinlikle caiz değildir. Yine hadlerin yönetici tarafından affedilmesi Allah (ﷻ) tarafından açıkça haram kılınmış bir husustur. Çünkü bu, Allah'a ait olan bir haktır. Cinayet davalarında olduğu gibi Allah'a ait hak olan hususlarda da devletin affetme, suç düşürme yetkisi yoktur. Dolayısıyla hakimin affedici olması caiz değildir. Allah'a ait bir hak olarak Şari tarafından belirlenen ceza miktarını olduğu gibi uygulaması gereklidir.

Tazirde ise cezanın takdiri doğrudan halifeye ve naibi sıfatıyla da kâdıya bırakılmıştır. Bu nedenle

¹ Bakara-179

halifenin veya naibinin cezayı hafifletme veya affetme hakkı vardır. Mutlak surette cezalandırması farz değildir. Bunun delili Ahmed'in Muaz b. Cebel'den rivayet ettiği şu hadistir:

أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِي رَجُلٍ لَقِيَ امْرَأَةً لَا يَعْرِفُهَا فَلَيْسَ يَأْتِي الرَّجُلُ مِنْ امْرَأَتِهِ شَيْئًا إِلَّا قَدْ أَتَاهُ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يُجَامِعْهَا قَالَ فَاتَزَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَذِهِ الْآيَةَ (أقم الصلاة طرفي النهار وزلفا من الليل إن الحسنات يذهبهن السيئات) الآية قال فقال له النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى *"Nebi (ﷺ)'e bir adam gelerek şöyle dedi: Ya Rasulullah! Tanıdığı bir kadınla buluşan ve karısı ile yaptığı işlerden cima dışında kalanları (Kucaklaması, öpmesi, okşaması gibi hareketleri) onunla yapan bir adam hakkında ne dersin, diye sorduğunda şu ayet indi: "Gündüzün iki tarafında ve gecenin de yakın saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir." Ardından Nebi (ﷺ) ona şöyle dedi: Abdest al ve sonra da namaz kıl"*¹

Bu adam bir haram işlemiş ve bunu da Nebi (ﷺ)'nin önünde ikrar etmiş olmasına rağmen onu cezalandırmamış, affetmiş ve ona şu sözü söylemekle yetinmiştir: **"Abdest al ve namaz kıl."** Bir başka rivayete göre de şöyle demiştir: **"Bizimle birlikte namaz kıldın mı?"** Adam, evet deyince şu ayeti okumuştur:

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ”Şüphesiz ki iyilikler kötülükleri giderir.“²

¹ Ahmed b. Hanbel, Müs. Ensar, 21096, Hud: 114

² Hud-114

Nebi (ﷺ), bu paylaşırma Allah'ın istediği bir paylaşırma değildir diyen adamı cezalandırmamıştır. Yine Zübeyr'in lehine verdiği bir hükümden dolayı, halanın oğlu olduğu için mi? diyerek çıkışan adama çok fazlasıyla öfkelenmiş olmasına rağmen adamı cezalandırmamıştır. Bu delil, tazir konusu kapsamında yer alan bir dava hakime ulaştığı zaman, hakimin affetme yeksinin bulunduğunu göstermektedir.

Aynı şekilde suçluların cezalarını hafifletme veya en hafif cezayı verme hakkı da vardır. Aişe (r.anha)'dan Nebi (ﷺ) şöyle dedi:

أَقْبِلُوا ذَوِي الْهَيْئَاتِ عَثْرَاتِهِمْ إِلَّا الْحُدُودَ “**Dürüstlüğü ile (şüpheli durumu bilinmeyen) tanınan kimselerden had cezaları dışında kalan hataların hükmünü düşürünüz.**”¹

Yaptıkları bir kısım hataların, tökezlemelerin düşürülmesi onun ayağa kalkmasına yardımcı olur.

Enes b. Malik'den: Rasulullah (ﷺ) şöyle dedi:

الْإِنصَارُ كَرَشِي وَعَيْبَتِي وَالنَّاسُ سَيَكْتُرُونَ وَيَقْتُلُونَ فَأَقْبِلُوا مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَتَجَاوَزُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ “**Ensar dayanağımdır, sırdaşımdır. İnsanlar sayıca artarken onlar azalacaklardır. Öyleyse onlara iyi yapışın kusurlarını da affedin.**”²

Kusurlarından vazgeçilmesi onların affedilmeleri demektir. Bu nedenle tazirde affedici olmak veya cezayı

¹ Ebu Davud, K. Hudud, 3803

² Buhari, K. Menakib, 3517

hafifletmek caizdir. Ancak bu yetki yalnızca halifeye ait bir yetkidir.

Kâdının (hakimin) affetmesine gelince duruma bakılır: Eğer halife tazir cezaları için hakimlerin bağlı kalacakları alt sınırı tespit etmişse hakimin affetmesi caiz değildir. Çünkü bu durumda halifenin belirlediği alt sınırdan daha aşağı bir ceza vermesi caiz değildir. Eğer halife tarafından bir alt sınır tespit edilmemişse bu durumda hakim tıpkı halife gibi affetme veya cezayı hafifletme yetkisine sahiptir. Affetme açısından muhalefet cezaları aynen tazir cezaları gibidir aralarında fark yoktur. Yani tazirde affin geçerli olduğu durumlar muhalefet için de geçerlidir.

Bu açıklamaların tümü dava hakimin önüne geldiği ancak henüz hüküm vermediği durumlar için geçerlidir. Hakim hükmünü vermişse; cinayet kapsamına giren davalarda hak sahibinin affetmiş olması durumu dışında hiçbir şekilde affetmek caiz değildir. Hüküm verildikten sonra affin caiz olmaması had kapsamına giren cezalarda açıkça bellidir, çünkü had cezalarında af yoktur. Hüküm verilmesinden önce veya sonra olması arasında fark yoktur. Cinayet davalarında ise hak sahibi affetmediği sürece tıpkı Allah'a ait hak olan hadler gibidir ve burada da hükmün verilmesinden önce veya sonra olması arasında fark yoktur. Tazir ve muhalefet kapsamına giren davalarda ise; kâdının (hakimin) verdiği hüküm tamamlandığı zaman tüm Müslümanları bağlayıcı olur. Verilen hükmün çürütülmesi, ilga edilmesi, değiştirilmesi, hafifletilmesi

veya bir başka işlemin yapılması kesinlikle doğru olmaz. Madem ki hüküm şeriatın belirlediği sınırlar içerisindeyse değiştirilmesi söz konusu olamaz. Çünkü hakim hükmünü verdiği zaman hüküm kesinlikle kaldırılamaz, affetmek hükmün reddedilmesi sayılır ki bu, kesinlikle doğru değildir. Fakat hak sahibinin affetmesi durumunda cinayet kapsamına giren davalar bundan istisna edilmişlerdir. Çünkü bu hususta gelen nasslar geneldir. Allah (ﷻ) şöyle buyurmaktadır:

فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ "Kim affeder ve düzeltirse..."¹

Rasulullah (ﷺ) de şöyle demektedir: **"Uğradığı bir zulme rağmen affeden kimsenin..."**

Bu deliller hüküm öncesi durumu da sonrasındaki durumu da kapsadığı için nassın sarahatiyle istisna edilmiştir. Bunların dışında kalan hususlarda ise ne hüküm verilmezden önce ne de sonra affetmek yoktur.

* * * *

---

¹ Şura-40